

БЕРГЕН СӨЗҮҢҮ ЭЭЛЕ, АЛГАН ХҮЛЭЭЛГЕҢНИ КҮҮСЕТ!

(Таңдыда «Революцияның чалбыжы» колхозтуң ажыл-ишчилери ынчаар чугаалап турар)

Дүжүт ажаап алышыкынын үлегерлиг организастаалыңар!

Бөдөө ажыл-агый продуктуларын бүдүрери болган күрүгө сазарын көтүрүп дөш, бүгү-эзелдин социалдык чарыкын эгелеш, ажаап алышыкынын үлегерлиг чорутуу, күрүгө тараа сазар хуураагын ажаап күүсеткен усть-лабичилерин кайгамчык чедикчилери бисти өөрүтүп, күш-ажылчы тилдегелерге улам сөрүк кирип турар. Бистин колхозуветун тарааажылары бо чылдык байлак дүжүттү өстүрүп алган, а ол дүжүттү дайынчы бэу-биле, чидирит чокка ажаап алып, күрүгө шыгжамырыга 442,6 муң пуд тарааны кырып деп, Төрөн чүртүкүстү мурунга сөзүвүстү берген болгон. Бистин үлегерин эдеринче Ты-ванш бүгү тараажыларын кыйгыр-ган бис. Бистин ол кыйгырымыкка республиканың тараажылары катты-жып, боттарыга база-ла бедиктен хуураагелерин ап турары улам өөрүчүгү-дүр.

Бистин шедеривистин бүгү-ле участоттарыда тарааны гектар санында ортумак дүжүдү ол ийи центнерден кудулавас дээрин көрү-дө тодараткан. Ону кыска хуураага, чидирит чокка ажаап алып укжурут бис.

Индир төдөдө чүгү кыдырал, ажаап кыдырал организастаал, деп айтырымы бодууска салдыган бис. Бисте күсүк ажаадырын хем-чаади үзүт: 10757 га тарыга шөлдү бис. Оң иштинде тараа куураа-лары 8651 гектар. Чүгө кызыл-тас—6692 га. Оң ыдай куурура—

501, чокка-тараа—533, чидир сөк-лазы—30, картофель—40, ногаалар 10, өске сизос культуралары—232 гектар. Ол бүгү культураларын чо-гуур үезинде, чидирит чокка ажаап алырынга четчир техника бар.

Иччанган ажаап алышыкынын чанчаар организастаарынын ажыл-чын планын кылып, бо айтырыгын колхозтун баштаар черинин актив-биле каттышкан хураалыга чугаа-лажырынга кириген бис. Ол планда тараа ажаап алышыкыны-биле кап-сырлажыр өске ажаадыр база-ла өөр-ренип көрдүгөн.

Ажаап алышыкыны ажаадыр чок-ка-тарааны ажаап алырында эгел-еш. Бистин черивистин агаар-бойду-зууну байдалы-биле бо ажаап өске раубоннарында орайтап эгелеш болган ам чокка-тарааның 50 хуура ажаап алыдыган. Оң дүжүдү гектар санында 10 центнерден кудулаваш турар. Ажыл комбайнер-тракторист Сергей Суртаев хунде 5 гектар чок-ка-тараа кестирер хуураагелерин 8 гектар чедирит ийи норманы күүсе-дин турар. Шак индик шалпычлар-дыг ажаадырга, сеткиге безин таар-ымачыг боор-дур.

Тарааны үнүжү багай өвс бол-гонда, 7650 гектар тарааны алы-дан ажаап алышыкынын аргазы-биле кестирер бис. Бо ажаадыр эде деривистин 16 комбайнер хары үдэ кырып, агрегат бурзуу хунде 20 гек-тары, олар шүтү хун бурду 320 гектары кестирерлер. ЖВН-6 деп 6 метр калбарты алып машина хун б-

рүдө 90-дан өвсөш өвс га тарааны кезер. Калбарты алып ЖВН-10 деп жаткаларын бирөөн-ле 50 гектар-ын кестирер, а сес ыдыг агрегаттар хунуун-ле 480 гектары кестирер. Алыдан ажаап алышыкына ЖВ-4,6 деп 14 машина-биле хунде 210 ганы, ЖР-4,9 деп ийи машинаның бирөөн-ле хунде 30 ганы кестирер. Бүгү-ле кежилде агрегаттарынын хунде кес-тирер норманы иштинде-биле 1160 га болур. Иччанган алыш ажаар та-рааны кестирери чеди ажап хуну-де дооар, а сентябрынын эгезинде тавымчалары бөлдүрери эгелеш бол-ган алыш ажаарыга таарымчас тарааны шуут ажаап алыры чоруда боор бис. Тавымчалары бөлдүрери-ге 19—20 ажап хун негетирер. Ком-байнеринин ажылчы бөлдүктен ажаа-дыр арга-биле организастаар болган агрегат бурзуунга бир автомашына божылгатыннар.

Бистин тараажыларымыс бөлдүр-аргаарым санап көргөш, бо чылмы күрүгө планда көрдүгөннөндө 137,4 муң пуд хөй тарааны сазар деп шиттирилген, бөлдүк патриотчу чорук болуп турар. Колхоз мынды хөй тарааны каяк-ла дужаап көр-бөш болган оң ам боттандырар деп турары ол. Бастырттыган тарааны ол-ла доран күрүгө шыгжамырыче кырып бис. Күрүгө тараа сазар талаа-биле бедиктен хуураагелерин күүсеткеннөс дугайын сентябрынын бирги чартында рапорттаар дөш бүгү хемчегелери алып бис. Уезин участотуун дүжүдүн аны ажаап алып бис. Ол уезинин ажаап алыш-кын үезинде-ле чажар шынарынга чедир ажаадып алып бис.

Сизос ажаар сес комбайнер бар. Оларын бирөөн-ле хунде 6,2 гек-тар куурурааны ажаар. Иччанган хун бурду 50 гектары ажаап алып аргалыг. Куурурааны ажаап алыры-че чаа эгелеш кирип турар бис. Сизос ажаар комбайн бурзуунга дөрт авто-машына божылгатыннар. Сизосту ты-рый бастырымыга дөрт ДТ-54 деп тракторлар кырып. Бүгү сизос культураларын 14 хонук иштинде ажаап алып арга бисте бар.

Сентябрынын эгезинде картофель ажаап алышыкыны эгелеш болган оңу оң ажыл хуну-де дооар деп планнаш.

Эрткен чылды чайгы, күсүк чер андарыламынын планын күүсеткөн-нөс чакы тарыгалы дүргөн чорударына шактыктыг болган. Оң чо-гуур түнөлдү үндүрүшкан, келер чылдык тарыгалыга, 6400 гектар черин чайгы үде бедиктеп, плапы-выс ажап күүседип адыдыс.

Хову-шадерин тараа савашын аш-тап арыгларын дүжүт ажаап алышыкыны-биле кады чорудары ал-ган. Ол ажаадыр ДТ-54 деп 6 тра-кторну божылгатыс. Ийи кожулау агрегат бурзуу 100 га черин саваш-тын чааладыр укжурут. Иччанган үш агрегат күдүн ажаар черин са-вазын 17 ажап хуну-де арыгтап кырып.

Ажаап алышыкынын бүгү ажаа-дырынга техниктиг хандырылган чорудар 2 бригадаларын организаста-дыс. Техниктиг хандырылган деп шиттеди «Аргазы күш-ажылдын бөлдүрүчүлүгү» дика бедилер Ук бригадаларын ажылы Николай Су-хов биле Виктор Муромцев олар баш-каар.

Дүжүт ажаап алышыкынын үезинде чорудар масса-политиктиг болган культура-чырымшыкынын ажаадырынын планын партия, комсом-ол организастаалары чоттадыр кыт-ган, оң боттарынын август 21-де болган ишти хураалыга чугаалады, бадылган ажап болган оң амдыр-ла, га боттандырып эгелеш.

Механизаторлар арасында соци-алистик чарыштын түнөлдү 5 хонук санында үндүрүп турар. Нормы күү-седизинин чоруп турарын бригада-ларга хуну-де бедиктеп үндүр-ренин аргазы-биле көргүзүп турар. Күш-ажылдын бөлдүрүчүлүгү бедилер дөш, колхозчуларын материал-ды сонугталынын принцип ба-рында алыш. Иччанган күш-ажыл тавымчаларын деп шиттеди аргаларын ажаадырын, хун буруну ажап норма-зын ажап күүседип турарларга немедө төлөвирлерин бөдүренип чү-рүмчарын доктадып алган бис.

Ол бүгү болган өске-ла органи-астаар хемчегелери күүседип күсүк хову ажаадырынын темпизин дүргө-диринге, дүжүттү чогуур үезинде болган чидирит чокка ажаап алы-рынга, күрүгө мурунга берген сө-зүвүстүн алдарымы-биле күүсеттени-ринге уауу рольдуг болуру чугаа-жак.

Бистин хову-шадеринисте тараа-ларымыс ажаап алышыкынын ажаа-дыр кириптеринге ыяк бедиктедирип, чедирит божым оар. Олар байлак дүжүттү ажаап кириптен соонда, бисте ажап-иш кычаар чоруп турар-нын дугайында солун медзелер республика солунарыга база-ла чы-рытыны боор. Таңды-Удла эдерин тараалы колхозуун ажыл-ишчилери боттарынын сөзүп ээлеп шыдаар дөргөлиге божымы-биле бүзүрөп бо-лур.

Колхозмунун алдары дээш

Төрөн чуртка 442,6 муң пуд тарааны бээр бис, коммунист инициатива тургузарыга бистин бо чылгы күш-ажылчы салышыкымыс ол болуун — деп, бистин «Революцияның чалбыжы» колхозтун агроному

колхозустан бүгү тараажылары чор-гаарал-биле хуурааган.

Шак ынчаар ажаадыр Төрөн чурттуу, Коммунист партияның мурунга бистин патриотчу хуураагелерин, Мени колхозтун анык механизатору деп санап турар. Иччанга анындан эгелеш эки ажаадыр, эки өөренип болган үлегерин чурттаар херек. Шак-ла мынды күзүл-биле механизатор-ларын одурууга ам ийи чыл ажаадып турар.

Профессионал-техниктиг учил-шеге өөрнөш, комбайнер болган тракторист мергесидерин чеди-п алган мен. Иччанган комбайнга-лаа, тракторга-лаа ажаадып, мер-гесидерин улам бедилеп, чайгы, күсүк чер андарыламынга-лаа, дүжүт ажаап алышыкыны-лаа хун норманы доктаама ажап күүседиринге чаңгып ап тур мен.

Ам чокка-тараа кестирип, хун бурду ийи норманы күүседип кел-дим. Мону дооскаш, тараа ажаап алышыкыны кырып бис. Кол-хозтун баштаар чери ЖВН-10 деп он метр калбарты ап кестирер чаа агрегатты башкарып ажаадырын меңдэ дааскан. Ажаап алышыкы-нын бо деп шиттеди чаа аргазын бир-ле дугаар ажаадып киреринге бистин хову-шөлдүстү дүжүдү тааржы-лаа турар. Иччанган бистин дагам черивистин байла-мы-биле хунде 50 гектар черин тарааны кестирер норманы үргү-чү ажап күүседип ажаадырымын хуурааган. Агрегатты шенедө-би-ле ажаадып көрдүм. Таарымча-лыг-ла-дыр, кайгамчык эки-дир!

Василь Мымрин-биле бир бө-лүк болуп алгаш, өске бөлүк-биле социалистик чарышты ажаадыр бис. Чарышка алган сөзүвүс ээлеш, социалистик хуураагелер күүседип дөш чүткүлдү ажаа-дыр бис. Колхозтун ишти чедир ажаадыр механизатор бурзууну эки ажаадырындан шуут хамаар-жыр болгай.

— Эки ажаалаамдар! — деп, механизатор эш-өөрү кыйгыр-баша, бодумуң колхозмунуң тара-ары дөш мурунку одурууга тур-журун хуурааган тур мен.

С. СУРТАЕВ, комбайнер-тракторист.

Күш-ажылчы салышкын

Колхозтун төп сүт-бараан ферма-зында ажаадырлары чүгө сүт өвсө, а эйт бүдүрүгелеринге база иделейкип кирип турарлар. Хаван ажаадырлары Никита Дурновцев биле Анастасия Дурновцева оларын кызымак ажылы ончалап демделээр чугула.

Хаванларын чайгы азыралы болган олардыкыныкы эки тур-гусканын ачындыда, колхозтун

күрүгө эйт сазар талаа-биле планын күүсеттениринге олар күш-ажылчы салышкын кирип турарлар. Мында хаван бурзууну хонукта немедө децизи 500—600 гонна болуп турар.

Дурновцевтерин ажаадырында хаванардан 21 тонна 393 кг эки шынарыг эйт күрүгө кирген.

А. ГРИГОРЬЕВ.

Сизос ажаар сес комбайнер бар. Оларын бирөөн-ле хунде 6,2 гек-тар куурурааны ажаар. Иччанган хун бурду 50 гектары ажаап алып аргалыг. Куурурааны ажаап алыры-че чаа эгелеш кирип турар бис. Сизос ажаар комбайн бурзуунга дөрт авто-машына божылгатыннар. Сизосту ты-рый бастырымыга дөрт ДТ-54 деп тракторлар кырып. Бүгү сизос культураларын 14 хонук иштинде ажаап алып арга бисте бар.

СӨЗҮВҮСТҮ ЭЭЛЭЭР БИС

Бодуустун бүгү күжүвүстү, энер-гиясты болгаш сорун кириштин-нивини, күш-ажылчысты болгаш угаан-бодалыкты төрөн Коммуни-ст партиястың Программаның чедикчилерин боттандырынга ча-гыртылы! Коммунист тургузуу-чунуң улуг херезге телептик салышыкыны кирээли, чуртка негиз амыл-агый культураларының элбеш-ишли тургузаалы!

Усть-лабичилерин бо кыйгы-рымынга күш-ажылчы хары кыдыр бо чылды улам эки ажаадырын бис-тин сүт-бараан фермазын бүгү ажаадырлары чыл эгезинде-ле чаңгыс өп-сеткиди шиттирилеш болган өң бөор-ле күрүгө эйт сүттү бөор дөш чүткүлдү ажаадып турарлар.

Чылдын бирги болган ийги кыраттардында сүттү бүдүрер бол-ган күрүгө сазар талаа-биле соци-алистик хуураагелерин бистин фер-мазы адарымы-биле күүсеткен бол-ган колхозтун фермалар арасында соци-алистик чарыкынын бирги черин ээлеп турар. Оң ачылында колхоз-увет күрүгө сүт сазарынын чар-тык чыл планын 134,6 хуу күүседип аргалыг болган. Ам үшкү болган дартку кварталдарын оонаалдык база-ла ажап күүседип аргалар бисте бар.

Бо чылдын күрүгө тарааны бол-ган мал ажылынын продуктуларын сазарын көвүдери талаа-биле бедиктен хуураагелерин бистин колхозу-вет алган. «Сөзүңү бергенде—ээле, хуураагелерин алганында—күү-сет» дидир болгай. Иччанган бистин фермазык бердинген планын эрте хуураада ажап күүседип дөш ажап амы хундере багай өвс чоруп ту-рары өөрүчүт. Бистин төп сүт-ба-раан фермазы бо чылдын 456 тонна сүттү бүдүрер, 315 тонна сүттү кү-

рүгө сазар укжурут. Иччанга а-вустун 20-ге чедир барык 300 тонна сүттү саган болган чыл планын 65 хуу күүседип алган. Күрүгө 286 тонна 386 кг сүттү саткан, чыл пла-нын 90 ажап хуу күүсеткен. Колхоз инек бурзуундө ортума-биле 1200 кг сүттү саар дөш болза, а бистин фермазы—1300 килограммын саар деп хуурааган. Ам херек кырында сандыганы 1000 кг ажап турар. Чыл төнчүзүгө чедир хуураада ажап күүсеттенир дөргөниң идегеди моон бөстүп турар-дыр.

Амы үде бистин фермазын инектерин ийи кезек черде—чай-ладала саап турар. Инектиң сүт-күрүдү, эки, Клава Тивиниң «Ра-нетка» деп инээ 14 литр, Оюу Ха-данмааның «Ласточка»—8, Рая Суванцын «Телеканы»—9 литр сүттү хунде берип турар.

Бистин саянчыларымыс болган сазарчыларымыс инек бурзууну сүдү хөй, күжү семис болуун дөш, бөдүр-чотур аргаларын ажаадып, инекти дун-хун чокка оларадип, немедө чем-биле чедирит, чаңгыс аай саалдага чаңгыштырып ап ту-рарлар. Иччанга инекти аппарат-биле саган соонда, хол-биле база сонуглап саап ап турар. Шак ынчаар сонуглап саар чорук сүтүн хемчээ-ли-лаа, сүткүрү-лаа бедилит турар. Кадарчылар О. Манчик, Ф. Аргунов, И. Касимов инекти чүгө хуну-дө өвсө, а дүгө база оларадип турар-лар.

Инектиң сүтүр уксалынын эки-жидер дөш кызымак ажаадып, тарып бооалдыганы эки чоруду келген эш Ф. Барламованын ажылы мактаары черде күенчиг.

Бизаларын чагыштырып өстүрер арганы ажаадып турарымыс—ма-лдын чаш төдүн чидирит чокка ажаап алырын, оң эки өзүп маңдырып

хандырып турар. Инек бурзууну 2—3 базааларын ийи ай чедир эмирип өстүрүп турар бис. Оларга хонуглап каан чемни, сула сизозун, минераль-дыг чемни, дусту болган сөк дал-даны берип турар. Иччанган биза-аларын хун-дүндө немедө децизи 800—900 грамм чедип турар. Бо чылдын 375 баш бизалын хуура-алып болган өстүрүп доруктары бистин бүдүрүгө планымыс көр-дүгөн. Августун 1-ге чедир 313 бизалын ажаап алган бис. Чыл төн-чүзүгө чедир план күүсеттенир алаар. Бизаа ажаадырлары Анна Дагба-оол, Сара Комбет, кадарчылар Иван Суян, Чаргалан Комбет олар-нын эки ажаадыр мактал демделээр чугула. Олар 220 бизалын, 113 инекти үлегерлиг ажаап, азырал турарлар.

Фермазын ажаадырлары мал кыштагалдышыкына бедиктеди чорударын утайып турар. Кышкы тургалык каалааларын ашпаң-ары-галар, септөөр, мал чемин бедикте-ээр ажаадырлар чоруду турар бис.

Бистин фермазын иштинде-биле 1212 баш мыйыстыг болза мал, 273 хаван бар. Ол малдын арасында 22 тонна хаван ээдин, 9 тонна инек ээдин күрүгө саткан бис. Ол болза күрүгө эйт сазарынын чартык чыл планын колхозтун ажап күүседирин-ге бистин база-ла күш-ажылчы салы-шыкымыс болган.

Чеди чылдык бешки чылдында сүт-тү бүдүрер болган күрүгө сазар, келер кышкы мады хур чыл ажа-рар талаа-биле хуураагелерини үлегерлиг чорудар дөш улам эки ор-ганизастааттыгын байдал-биле ажаа-дыр бис.

Ажылдап турлар

Колхозтун сизенчилери болган малчынары нитиниң малынга божым чем-суурну тургузар дөш чүткүлдүг ажаадып турар. Мал чемнериниң бел-леткенин механизастааттыг бригадаларында аңгыда, эйт машиналары-ры-биле болгаш хол надырлары-биле сизен кестирер, оңу бөлдүрер тус-кай эволюарны малчынарнын иштинден тургусулаан.

Августун 20-ге чедир колхозта нитизи-биле 423,2 тонна сизен, 1258 тонна селес, 2,5 тонна будун-буру чемнер белеткеттинген.

Оң иштинден Марачева сүт-бараан фермазынын механизастааттыг бригадалары 270 тонна сизени белеткэн.

Бот-орулга-чарыгалыг хойжу бригадаларын иштинден Александр Фоминың эвенозу 160 тонна сизени белеткээр оонаалданы алгаш, ам 100 тоннаны белеткен апкан. Бо эвенозун составы колдуунда-ла 3 өг-бүлениң кежигүннеринен тургустунган. Мында ажылга шолочалар болгаш кырган пенсионерлер-даа иделейкип дузалажып турар. Чеден харлыг Григо-рий Петрович Зарубиниң хуну-дө сараат кырында ажаадып турарын бо-ла көрүп болур.—Бистин бүгү-ле сарааттаан сизенимыс Григорий Петровичиң холун дамчып эртип турар. Ол, хоочун сарааттакчы чач-чылы-биле чини ажаадып турары черле кайгамчык эки — деп, бригадир эш Фомиң чугаалап оар.

Боттарынын хойжу бригадаларына чылда четчир сизени боттары бел-леткен алырын хуурааган, малчынарнын чүткүлдүг ажаадып турары черле өөрүнчүг.

Н. ФИЛОНОВА, зоотехник.

ЧУРУКТА: Александр Фоминың сизенчи эвенозу.

Темпини дүргедеткен

Чөөн-Хемчик районун СЭБП ХХП сьезин атыг колхозу сизен кежил-дезиниң баштайгы үезинде хожауду турар ажыл-агыйларын бирөөн турган. Бо дугайында райпарткомунд бюрозунга чаңгыс өвс ууда шүгүм-чүдөдүп, чемеледип келген.

Колхоз баштаар чери, мында пар-тия организастааттыг ол шүгүмчүлө-дерден чогуур түнөлдү кылып, күш-ажылдын организастааттын эки-жидип, социалистик чарышты тодар-гай уауруун хандыргалык түнө-лелине мал чемнери бедиктеэр тала-зы-биле колхоз августун 10-дан бээр бүгү ажыл-агыйларын мурунучу-гөн. Август 15-те 376 тонна сизе-нин сарааттап, планын 57,5 хуу күүсеткеш, бирги черин чаалап ал-ган.

Ажылдык бо чугула, фронтунда муракчыларын хуурааган өзүп ту-рар. Эрткен он хонуктун түнөлдө колхозтун Хайракан салбырында нитин сизенчилер бригаданы соци-алистик чарыштын тилекчил болуп, шилчирим вымпелди чаалап алган. Оң бригадир Сат Мурузук ажаады эки организастап, башкарып турар. Ажылдык муракчыларын он хонук-тун түнөлдө-биле холбаштыр бри-гаданың хундүлө самбырааныга кы-рип турар. Ажыл норманы доктаа-маал 120 хуураа хуураа өвс күүседип турар сизен кезер машинанын маши-нистери Күжүгет Даш-оолду, Кара-Сал Даш-оолду, хол кадырын-биле хунде 0,3 га сизен кезер норманы үргүчү 0,4—0,5 га чедир күүседип турар комсомолчулар Ховалыг Дон-дай-оол биле Онуц Эдер-оол болган өске-ла муракчыларын хундүлө самбыраандан көрүп болур. Кыж-лерин хун бурду кылган ажаадырлар.

Кижилер-биле тодаргай ажаадыр чорук ажаадык темпини хандыр-гып турар.

С. ПАВУ, (Бистин көрр).

Мал амылының продуктуларын бүдүрери болган күрүгө сазарын көвүдери дөш бүгү-эзелдин социалдык чарыкын эгелеш, ажаап алышыкынын үлегерлиг чорутуу, күрүгө тараа сазар хуураагын ажаап күүсеткен усть-лабичилерин кайгамчык чедикчилери бисти өөрүтүп, күш-ажылчы тилдегелерге улам сөрүк кирип турар. Бистин колхозуветун тарааажылары бо чылдык байлак дүжүттү өстүрүп алган, а ол дүжүттү дайынчы бэу-биле, чидирит чокка ажаап алып, күрүгө шыгжамырыга 442,6 муң пуд тарааны кырып деп, Төрөн чүртүкүстү мурунга сөзүвүстү берген болгон. Бистин үлегерин эдеринче Ты-ванш бүгү тараажыларын кыйгыр-ган бис. Бистин ол кыйгырымыкка республиканың тараажылары катты-жып, боттарыга база-ла бедиктен хуураагелерин ап турары улам өөрүчүгү-дүр.

Мурнакчы эвено

Барың-Хемчик районун «Мур-накчы» келээ ажыл-агый артели-нин баштаар чери нитинин мал ажылында хөй чемнер бедиктеэр сорулга-биле хову, тузук ажылынын бригадаларын, ол иштинде сүт-ба-раан фермаларынын база хойжу бри-гадаларын ажап-ишчилерин тус-тус эволюар кылдыр үкеш, сизен белеткениче кирип.

Хову ажылынын бригаданың кежигүннеринен 10 кижилг бир эвенозу 63 харлыг коммунист Куу-

лар Дамчың удурутун турар. Ол эвенозу кежигүннери сизени чүгө хол калдырары-биле кестирип тур-лар. Олар бир ай иштинде күжө-ниниң ажаадырынын түнөлдө Чинге-Кат, Сары-Өвө, Узу-Кызыл деп черлерин деискарлар-ына 83 тонна эки шынарыг сизе-нерин кезип, сарааттап дооскан. Оң аңгыда 21.545 муң долгак сизе-нерин диттара, серилер алаады азып бедиктеэн.

Х. ЧАЙЛАГ-ООЛ.

Хоорайнын бүдүрүлгелери

СЭБП-нин ХНП съездинин төөгүзү шийтпирлер болгон ош салган чыгуу экономикалык соруулары — коммунизмдин материал-техникалык базасын тургузуу амыралга боттандырып дээр демиседе хоорайнын ажыл-ишчилери чогуу салышканын кирип турарлар. Кызыл хоорайнын үлөтүр бүдүрүлгелери бири чартык чылда ниети продукция бүдүрүлгө планын 104 хуу, баранын продукцияны — 106,2 хуу күөтөткөн. Иччалда-даа II-ти кварталда ниети продукция бүдүрүлгө чүгө 94,3 хуу, баранын продукцияны — 94,9 хуу күөтөткөн турган.

Дээр түнөлдү Элегес шахта эргеледи чедип алган. Бо бүдүрүлгө ниети продукция бүдүрүлгө 112,1 хуу, баранын продукцияны — 115,3 хуу күөтөткөн. Пландан дашкаар 3 мун тонна хөмүр дашты берген, бир тонна хөмүр даштын ботүнөзүн планда көрдүнгөннө болса, 11 хуу чыгыткен. Бо чедипшик ама таварыга эвес, а коллективтин күрөңө пазым чүгө күөтөткөн эвес, харын ажыр күөтөдүн турарына уугу ичинги партия, профсоюз, организацияларын талашындан социалисттик чарыкты болгон коммунисттик күш-ажыл үчүн шимчөөшкөн бригадалар, участкастар аралында калбартып, ажылын түнөлдү үргүзүчү үндүрүп, кылар ажылы эчеге, денээ, ай сайында ажылын бүрүзгө тодогтай берип турар чорук хандыгыр.

Коллективте коммунисттик күш-ажыл бригадаларын бригадир Морозов, Тыва АССР-нин Дээди Советинин депутаты Ермеин бүдүрүлгөн шоболары болуп, өскөдөр үлөдөрүн көргүзүп турарлар. Хоорайнын үлөтүр бүдүрүлгелеринин II кварталда ажылын түнөлдүн үндүрүш, СЭБП-нин хоорай комитетинин бирөөзү болгон хоорай Советинин күөтөткөн комитети I-ти черин ээлөө бо коллективте шилчир Кызыл тукут тыыскал.

Дажыларын күжүн ыччаар үнөзө берген коллективти моон соңоо улам эки ажылдарычче болгон ажыла техника-экономикалык көргүзүлгөн экижиринче кылгырып турар. Ол ышкан ниети продукция планын 104,1 хуу, баранын продукцияны — 103,6 хуу күөтөткөн, типография коллективте база чүгөрө ажылдаан.

II кварталда болгон бири чартык чылда чамык коллективтерини көчүт чегесе ажылаанын демделээри чүгүлө. Маана II кварталдын планын чүгө 63 хуу, а чартык чылдын планын 78 хуу күөтөткөн, хоорайнын болгон республиканын гудуларына хэй пазелдерин, бетонну, арматураны болгон өскө-лаа материалдарын чедир бербөөн «Тыва тудууну» дуулаар бүдүрүлгөлөр комбинаты (начальник Пташников), партия организациясынын секретары Голенищова) II кварталдын планын

чүгө 91 хуу, баранын продукцияны — 86,8 хуу күөтөткөн хоорайнын сүт заводу (директору эш Болринов, партия организациясынын секретары эш Шкелев) ышкан коллективтер хамааркын турар. Бо заводта күш-ажылын бүдүрүлгөү 96,2 хуу болгон. Херек кырында бүдүргөн баранын продукцияга үндүргөн чарыкыдалы 3,4 мун рубль берген. Бир эвес заводтун дирекциясы, партия организациясы бүдүрүлгөн айткыларын үргүзүчү соңуурган, социалисттик чарыкты калбартып турган болса, бо коллективте эки ажылдап шылаар турган. Заводта бар дери-херекселерини чөп ажылааыи турарындан ажылын 50 хуузуи кол-биле кылып турар. Кижизилде ажылын болгон социалисттик чарыкты ууртпайн, эбу барымдаалан турарындан бири чартык чылда күш-ажылын бүдүрүлгөү ажыл-төлө-вигерин чыдып каап, продукциянын ассортимент планы күөтөткөн-мей болгон. Продукцияны 11 хевирлерин бүдүрүп үндүрүп турган, чүгө үш хевирини кылган.

Хоорайнын автомобиль ажыл-агыйларын бири чартык чылдын планын тонна талазы-биле 104,5 хуу, а тонна-километр талазы-биле 103,9 хуу. II кварталдын планын тонна талазы-биле 109,5 хуу, тонна-километр талазы-биле 100,9 хуу күөтөткөн. Бири чартык чылда болгон II кварталда дээр көргүзүлгөн Респотребсоюз АТК-зын коллективте чедип алган. Бо коллективте бири чартык чылда планын тонна талазы-биле 126,8 хуу, тонна-километр талазы-биле 122,3 хуу, II кварталдын планын тонна-биле 120,5 хуу, тонна-километр талазы-биле 126,1 хуу күөтөткөн. 24143 мун тонна кылар чүгүлө кампал алган. 10 тонна-километр чыгып турган. 10,7 көпөкча чыгып. Бүдүрүлгө чедип алган белик көргүзүлгөн болгон авария чок ажылдаан дээр. II кварталдын түнөлдүн СЭБП-нин хоорай комитети, хоорай Советинин күөтөткөн комитети бо коллективте бири чеге ээлөө шилчир Кызыл тукут тыыскал.

Ичинги кварталда автомобиль ажыл-агыйларын боттарынын ажылы кошкатынын демделээр херек. Оларын иштинде элөөн хөйү бүдүрүлгө планын күөтөткөн шыла-ваан, «Сельхозтехника» автобазасы тонна-километр талазы-биле планын чүгө 92,1 хуу күөтөткөн. Пазелдер АТК-зын 93,9 хуу күөтөткөн. Маангы № 3 АТК (начальник эш Киниги, партия организациясынын секретары Боровков) көчүт чегесе ажылдаан. Бо коллективте бири чартык чыл планын тонна-километр талазы-биле чүгө 80,6 хуу күөтөткөн. Тонна талазы-биле бири чартык чыл планын № 1 АТК — 96,2 хуу, № 3 АТК — 91,7 хуу, «Сельхозтехника» автобазасы 95,6 хуу күөтөткөн. чегесе ажылдаанар. Бири болгон үшкү АТК-ларда кы-

Дүжүт ажаап алышыкынын үезинде сыпта-даа, шаңда-даа тарааны өрт аймылындан камгалаары уугу үзүр-дузалык. Дүжүт ажаап алышыкынын чеге бирүдө калбарын турарыкы холбоштыр, тарааны өрт аймылындан камгалаарын шыгырардык, комбайнларын, тракторларын, автомобильдерин, шаңдарын өрткө уугу херекселер-биле болгон дери-херекселер хандылары өрткөк чүгүлө.

Дүжүт ажаап алышыкынын болгон тараа белеткеленин үезинде тарааны өрт аймылындан камгалаар хемчегелерин күштелдир дугайында Тыва АССР-нин Министрлер Чыгуулынын чокта чаа үндүргөн документ хажык чокка боттандырып — совет болгон кезде ажыл-агый органиаларын дорт хүлээлгени болур.

Өрт аймылында уугу хемчегелерин чүрүтүп хандылар чоруктан болгон өрттүн аймылы ажыл-агыйларга уугу котаралды чедирип турар. Чижээ, Өвүр районун «Выль-тук» колхозунун сараат ситенинги чогуунга аш-чөп кылары-биле ажык олак кылган, оон одун өрткөбөңдөл өрт өскөзө, сараат ситен кырган. Иччангаш 16 тонна ситен өрттен болгон болжол 200 рубльден котарган.

Тараа шөлдөрүнүн чогуунга, шаңдарга болгон тараа кадалаар чедирин чанынга оттут ышпаш, тапкыла болбас. Тапкылар чедирин өрт аймылы болбас кылар тускай-

Автомашинанын бензин дамчылар чиде хоорзалары ажылда-вайн баар таварыгалар болу бээр. Ооң чыдагааны болза, ол хоорзаларын ужуу кыза тудар билээ урели бергенине болур. Заводка мичаар кылган белик билектер эвеш бооп турар. Ичинги билектерини Кызылдың пассажирлер АТК-зын слесарь-рационализатор Ф. Ф. Горднеский ажылдаан үнөң, карбюраторуну дросель өзөңнү халыптарындан кылып, бүдүрүлгө уугу камгалалык бир турар.

ЧУРУКТА: Рационализатор Ф. Ф. Горднеский. Фотоу Х. ЧАПТЫКОВТУУ.

Школа дугайында Хоойлуну боттандыраар

Анык салгакчыларын өртөм-бинди чедип аларына дегем орукту бистин социалисттик Төрөң чүрүтүс амыллы берген. Амгы үеде өрөңдөр — өртү орап салгакчылар-ниц аас-кежнини магалалы аптарган.

Бистин чүрүтүсү уугу өрөңдигеин улам ыңай сайырадыр сорулга-биле 1958 чылдын декабрыда болган СССР-нин Дээди Советинин сессиясына ШКОЛаның амыдырал-биле харылаанын быжыглар болгон уугу өрөңдигеини системанын улам ыңай сайырадыр дугайында Хоойлуну хүлөп алган. Оон бээр уугу өрөңдигеини системанын өдө тургускан чорук, өрөңдигеин бүдүрүлгө, амыдырал-биле сырып холбоштырып, оон четкини улам калбарган.

Эрткен өрөңдиге чылдына бистин республикада 165 школарга 40225 уруглар өрөңдип, оларын 7300-тен хөйү күрөңнени долу хандырылаанын кирген турган.

Эрткен өрөңдиге чылдына бүдүрүлгө өрөңдигеин оон бир чыл школарын дооскан элөөн хөй уруглар башкан билигиниң аттестаттары-биле кады тускай мергежилдерни база чедип алган бисти өрөңдүп турар. Амаа чижээ кылдыр Тес-Хем районун Самагалдай 11 чыл школазынын дооучузу Тамара Селенкин «Беларусь» деп тракторун ичкит чок башкылар чоруп турарын көргүзүп болур. Бо болза школар өрөңдигеин күш-ажыкты кижизилдиге-биле сырып холбоштырып турарын бир чижээ-дир.

Анык салгакчыларын өрөңдип кижизилдир дээр Коммунисттик партия, Совет чазак даа өзү-биле уугу сакшы салып, акша-хөргөңдери харам чокка үндүрүп берип турда-ла, боттарынын уруг-дарын өрөңдир,

кижизилдирине сакшы салбас кижизилдир бистин аравыста бар болуп турарын демделдери барып болбас. Бүтү-нигиниң өсө чыл өрөңдигеиниң дугайында Хоойлу болза, 7 хардан 16 хар чедир бугу уруглар сее чыл өрөңдигеиниң магыла дооскан турарын дүрүктүгөн болгон бо Хоойлуну хажык чокка боттандыраар Советтерден, уугу өрөңдигеиниң органдарындан, хөй-ниги органиаларындан болгон ады-нелерден шыгыры негеп турар. Ындык түрү-бө, олу боттандыраар чоруктарын ам-даа бары хараладыгыт.

Уугу-Хем, Чөөн-Хөтчик, Бин-Хем райондарын мурундагы Бай-Тайга районун дөңсөөсүргө элөөн каш школа намызды уруглар өрөңдигеиниң хаара туттунаан болганы илерөө. Иччаарга уругларын өрөңдиге, кижизилдигеиниң кичөөңгөй салбас чамык ады-нелерин хөй-нигиниң, эш-хуузуңуң судуңуң шугуңу-биле, а келергөй чөрүлээр кижизилдир эрге-чыгырга шугуңу-биле-даа көрүп болур турда-ла, олу четче ажыла-вайн турар чоруктар кайы-даа райо-нда бар.

Чөөн-Хөтчик районун Тесе-Хая суурда Сат Саган-оод, Ооржак Оор-оод, Донгак Чылап болгон өскө-лаа чамык ады-нелерин уругларын өрөңдиге-кижизилдигеиниң кичөөңгөй салбаны дээр мида эш-хуузуңуң суду болуңуң ажык хуралын чугалаалык көргөш, 3-тен 10 рубль чедир турган. Тожу районода Е. С. Блинова беш бичи уругларын, оларын 4-ту 1-7 класстарда өрөңдүп турар. Бинова уругларын кижизилдигеиниң сакшы салып хамаан чүгө, арагага хандып, уруглар кижизилдигеиниң уугу чүгүлө кылдып турган. Ол дугайын назы четпаан уругларын хайгаарар комиссия, керээңнөр чөвүлдөр болгон хөй-ниги органиалар хемчег алырга тоован. Иччангаш ол чедирин дилөөн өзүрү районун уугу суду Е. С. Блинованың хөрөөн көргөш, төрөд эргезин казып шийткен.

Кымылда чурттап турар Кара-Кыс Ооржак ийи өрөңдиги уругларын. Оларын бирөөн школаын катта-дан бээр ийи чыл болгон. Ам бир уругу чеге класка шычып шыдааып барган. Ол болу уругларын өрөңдиге-кижизилдигеиниң сакшы сал-байн, уугу-дараа аралаан чоруп турар. Бо дугайын оон-биле чугалаан-нур дээр СЭБП хооромунун хөрөө-ңнөр ортуңуна ажык чорудар штаттан дашкаар кидилдирин бири кийи болбанынга чедир берге, К. Ооржак ону белин тооп кырган. Уругларын өрөңдигеини тооп кыргө-бөс, үргүзүчү аралаан чорур К. Ооржак хамаркын турар органиа-циязы, ина эш-хуузуңуң суду мын-чага чедир хемчег албайн турары мырындай кайгамчык.

Школа намызды уругларын бүрү-тү-биле өрөңдигеиниң хаара тудары партия, совет, комсомол органиаларындан, ады-нелеринин 4, ула хүлээлгени болгай. Бо чаа өрөңдиге чылдын школа намызды чыгыс-даа уугу өрөңдигеиниң дашкаар артызын дээр, бүтү хемчегелерин алары чүгүлө.

Ф. АРНАНОВ,
Тыва АССР-нун ХККМ-нин өрттен камгалал кидилдинин уугу инспектору.

С. ШАЛЧИМА,
Тыва АССР-нин Дээди судунун кижигуңу.

Тарааны өрттен камгалаар

длары өрткөк чүгүлө. Бо чурумну сакшыс чорук база-ла өрттү өскү-дүт болур. Чижээ, Чөөн-Хөтчик районун СЭБП-нин ХНП съездин колхозка колхозчу Сат Намагалтын одун өрткөбөң пазирөө оштаканын-дан тараа шөлдөр өрт эгелей берген. Оон чогуунга колхозчулар тур-баан болза, 800 га шөлдүн тарааны өрттен каар турган. Колхозчулар өрт чаа өскүк орда-ла өжүрүп каап-каны аас-кежик болган. Ол ышкан Өвүр районун «Торгалык» колхозунун ситен кескен шөлдөгү колхозчу Болат-оолдун тапкы кымыскал отту кызын өжүрбөң оштаканын-дан чадалы кескен ситенге кыпкан өрт сараатче камгаан. Иччангаш 100 тонна ситен хып, колхоз 487 рубльден котарган.

Дүжүт ажаап алышыкынын болгон ситен белеткеленин үезинде өрт аймылында уугу хемчегелерин чүрүтүп хандылар чоруктан болгон өрттүн аймылы ажыл-агыйларга уугу котаралды чедирип турар. Чижээ, Өвүр районун «Выль-тук» колхозунун сараат ситенинги чогуунга аш-чөп кылары-биле ажык олак кылган, оон одун өрткөбөңдөл өрт өскөзө, сараат ситен кырган. Иччангаш 16 тонна ситен өрттен болгон болжол 200 рубльден котарган.

Дүжүт ажаап алышыкынын болгон ситен белеткеленин үезинде өрт аймылында уугу хемчегелерин чүрүтүп хандылар чоруктан болгон өрттүн аймылы ажыл-агыйларга уугу котаралды чедирип турар. Чижээ, Өвүр районун «Выль-тук» колхозунун сараат ситенинги чогуунга аш-чөп кылары-биле ажык олак кылган, оон одун өрткөбөңдөл өрт өскөзө, сараат ситен кырган. Иччангаш 16 тонна ситен өрттен болгон болжол 200 рубльден котарган.

Тараа шөлдөрүнүн чогуунга, шаңдарга болгон тараа кадалаар чедирин чанынга оттут ышпаш, тапкыла болбас. Тапкылар чедирин өрт аймылы болбас кылар тускай-

Комбайндардан, тракторлардан болгон ховуга ажылдар автомашиналардан тараага өрт бо-ла болуздай бээр. Оң чыдагааны чүдөй?

От кызынаажы өжүр херекселди машинага тараыштыр, кылба-

дипломатиязынын чадчыккан такти-казын — «дууламчы» дээр чүвени хандыларын кирген. 1961 чылдын ортаа үезинге чедир Уолстриттин банкларын Лаоска 387 миллион долларын үндүрүп берген. Кижизилдириниң уугурун Лаоска «дууламчы-зынын» хемчөөленин талазы-биле Лаос өскө чурттарын аралында бир-ти чеге үе берген деп, Вашингтонун парлалаа тускайлап бизжөн. Иччаарга доллар «дууламчызынын» 80 хире хуузу шериг чарыгалды-рычче кирген.

Америк холгаараалдык болгон иш-тики реакциянын чымыншикени-ринин түнөлдү болза, Лаоска 1960 чылдын августун 1962 чылдын июньга чедир үргүзүлгөн хамааты дайын болгон. Иччалда-даа дайын-ның үндүлдиге Вашингтонга күең-чиг түнөлдөгөр бөрбөөн 1962 чылдын июнь айда Кушингер Шына-зынга Лаостун политикак үш бөдү-лөдөжилдириниң башынаары кат-тышкан түр чазакты тургузарын дү-гүржүп алганнар.

Кушингер Шыназынга болгон дугуруда Лаос айтырын таарыш-тыр талазы-биле 14 күрөөдөрүн (СССР, КНР, Англия, АКШ, Франция, ВДР өскө-лаа) Женева чөвүлдү хура-лын ажылдарына таарымчалык араларын ажылып берген. 1962 чылдын июль 23-те чөвүлд хурал-дын киржикчилери Лаостун нейтра-литетин дугайында Декларацияга ат салганнар. Хамаарышпас чорук дээр лаос уластуң хөй чылдар дү-гүзүлгө чорудуп келген демиселди ол Декларация-биле бугу дегелей хүлөп көргөн. Иччалда-даа АКШ-тын им-периалистер Лаостун иштин херекте-рини холгаараарын амдыга чедир-ле сөкөстатын турар.

Өзү-хөвир барымдаалаарга хама-арышпас күрөө бооп, а херек кырыл-да Каттышкан Штаттарга кууданды-рын алган турар Филиппинерге ха-маарыштыр америк империалистер база-ла «уласт дооптастын» полити-каын боттандырып турар. АКШ Филип-пинерин бодуңуң Оожум океанда шериг базаны бодуруп алган. «Бларк-Филд, Сандей поинт, Олган-на болгон өскө-лаа базалар болза, американыңдык экстерриториалдык

арге-чагырамының төптөрү бооп ту-рар. Ол базалар филиппин чеге-де түгүстүгөн, иччаарга ина филип-пин кижизил ийги чегенин хамаа-тылары болур «тамчыктык чыгар-ды» эдилеп турарлар деп, «Мания-кронинл» солугу бизжөн.

Филиппинерин экономиказы америк барааннар-биле каткып алаанын шимек чок болганын ужурунда хоорун турар. Национал ордунанын өвөөн эвес кезең соруп чип турар СЭАТО-нун чоңга таарыш-пас агресси шериг болугуче Филип-пинер кирип тырттырган чорук-биле байдалдын бергезөөшкени улам-на нарымыда турар. Ол-ла бугу чүдүлөр чуртта экономикактык байдалга кел-герге таарымча чок салдарын көрү-гүзүп турар. «Бистин экономикакы аарыгалык болгон күжү харыксырп барып чыдар. Бистин миллион-мил-лион жөртүтүгөн үезинде эгелең доктаамал апташ, чырын «өртөмчөй», ге чурттаан бугу назынын апташ эрттирип турар» деп, «Экзамайнер» сеткүлү бизжөн.

Иччанмыже америк чаа колониза-торлар калды-даа хемчегелери ап чорудуп, боттарынын политиказын олар канчаар-да чаап чажырып тур-да, оларын күзүлүп сорулгаарын уласту улам-на тодазы-биле билип бар чыдар. Антиамериканынниң суду-чүлүт чалгы Азияга улам өзүп ту-рар. Азияда американың диктатору өзү-чурумнарын кризис болгон сандаралы — америк чаа колониза-циянын үр болбанын болгон бой-лад дүжүренин тодогтай херечил. Муруну Корейде соксавастан поли-тиктик кризистик дугайын айтып-шыаан, «Универсал» деп мексикан солунуңуң ошалак демделгезин болза, «оң дээрге Азияда, Америкада бол-гон Африкада... меге-демократтык бугу-ле чазактарын калды-бир чеге-биле түржүп эрттирип турары ол-ла кризис ишканын. Барыны чүк бодуңуң чалга чазактарын камгалап түдүп шыдаан... Бир эвес «өсүгүт дегелей» дээр чүдүлүң ууруткучулар чүтүн-базын дыманнаар, трихилдер, комостар, франколар, чанкайшлар болгон өскө-лаа ол ме-дилгалар-биле холбожып алгаш, ыла,

Владимир ЛИ (СЭТА).

АЗИЯДА ЧОНГА УДУР ЁЗУ-ЧУРУМНАРНЫҢ ЧӨЛӨНГИЖИ

Каттышкан Штаттарын шериг-агар күштериниң ычгары демделге-ринде демелестөөн самодет күш ужу-му хире белликке ужуң эркен. Оон соондун куузамаар бугулетүп калык кожалан шөлдү берген. Самодет кара-чедер черин ышалап, ажык кирген, а ол үеде чеге турган кижизилдерин хөрөңдөр аязок хаксып, аастарын-дан күсүк айтыгайын үнөң соонда, думчустарындан хан шыгайны берген. Каш-ла минуталар эркен, а кижизил көрүп турда-ла, ристерин даш бурдулар ыларбар бадым, пазилдерин, банамарын болгон өскө-лаа чиметиниң иштаринын бүрү-дөр, хандыларын сүт чажылап чедир, оңун өскүнгөн, халайыл бадым турган.

Национал-хосталгалык шимчөө-лдинге уугу дайынны америк импери-алистерин чорудуп турары Муруну Вьетнамдан шак бо уугу эвес медалы телеграф чедирип келген.

Муруну Вьетнамын калык дөңсө-көздине чалгылап үнөң үнүш ай-маан уузкарада, хоран химикаттарын ажылаары — Муруну Вьетнамын улузуңа уугу. Дөңсөөн хан төгү-түшүңүңү өзү-чурумну камгалаары, биле Вашингтонун ап чорудуп турар калык дайынны үгүлөдгелериниң түдүш кезээ бооп турар. Муруну Вьетнамда кем-бурууугу дайынны чорудурунда Вашингтон хонук бүрү-түндө-ле 1 млн. долларын чарыгал турар. Ина америк шериг ажылдак-чыларынын саны эс 12 мун кижизил көвөңдө берген. Вьетнамын муруну кезеңге элөөн каш чүс вертолёттары, 7-ти флоттун дайынчы корабилерин, дайынны чазак шеринин хөй санын десан-тыларын, бронетанктерин, артилле-рияны АКШ чорудуп берген.

Азиянын ол эрте бургуңу болгон бот шыпарык чегинге өсөгү чыл-ларда кайгамчыктык өскөңдүшкөн-нөр болгулаан. Совет Эвдэленин,

социалистик күрөөдөрүн күчүлүг дем калдыгаанын деткичегинде дайыгы, национал-хосталгалык шим-чөөшкенин улам-на чаа-чаа тилдере-лерин чедип ап турар. Бөгүн Азия-нын уруг-чаштарын ошуну төс кезе-дөө тускай догунаан күрөөдөрүн ачыгы хереленин алаанда төртүтүп турар. Уластуар колонизалдык өзү-чурумнарын уузкараарын өсөгү чазакын кирген деп чүвени бугу чүдүлөр херечилеп турар.

Колония чурттарынын өндүр уугу оттушкуну империалистериниң өвөөңүн шыжымшыкынын өскү-дүрүп турар. Долларын, стерлинг ула-стунун, франканын хардаачылары боттарынын шаанда калчаалы кү-чүлөөшкөн дузазы-биле эдилеп тур-ган тамчыктык артык эргелерин сандымын дээр бар-ла шаа-биле кылып шырабайл турарлар.

Капиталистик дегелеиниң сан-хөй олигархиязынын төвү болур АКШ болза, амгы үеде колонизалдык систе-маны хөвөөр арттарына солугу-ралды дегелей реакциязынын кол ба-ганам бооп турар. АКШ сулуг док-пактын», копкак хөгжүдөик чурт-тарынын уластуар экономика тур-лазы-биле кичилчеп кууданырын, колонизациянын чаа хевирлерин нег-дирериниң политиказын илешкел-дик чорудуп турар.

Бистин бо шагда — национал-хосталгалык шимчөөшкенин күчүлүг көзүлдүшкүңүңүң үезинде — ажык үгүлөгөңүн кыдыры болдунама, Иччангаш америк империализм «өкүлөөсө империализм» тактиказын ажылап турар. Дегелеиниң ийги-ги дайыннын соонда Американын Кат-тышкан Штаттары Азияда чоңга уугу, реалсымын чурумнарын детки-нирге хөй-хөй миллард долларын чарыглаан, Шериг «дууламчы-зын» программаны боттандырап чор-дук, чижик өрткө-үңдөң «үгөр бо-эди» тыштынны алды арганы Пен-

тагонга берип турар. Оон-биле кады Вашингтонун стратегиятын хостала-дык шимчөөшкенин өскөңүн солдат-тарынын холу-биле бооп тударын хүлээлгенин күөсөдиринче чүткүп турарлар, чүгө дээрге, индык опера-ция политикактык утка-биле шыга, индык-ла көчүгү аймыл чок болгон экономика талазы-биле дыкка ажык-тык бооп турар.

Тускай брошюрага АКШ-тын күрө-нө департаментиниң санаанын өзүрүгү аларга, америк солдат бо-луп турар Каттышкан Штаттарын акша, мөңгүн, идик-хөп, аш-чөп, чурттаар оран-сава-биле хандыларында чылда 3950 доллар үнүп турар, иччаарга чанкайшчы солдатка — 163 дол-лар, муруну көрөй солдатка — 233, чурт солдатына — 389, танкада солдатына — 400. Муруну Вьетнамын солдаты ажаап-тежеринге 932 доллар чарыгалдынын турар. 10 мун доллар-биле АКШ 2,5 америка-ны азы 61 чанкайшчыны, 43 муруну көрөйни, 26 туртук, 25 та-пкыламын, 11 муруну вьетнамын дери-ги чегесеген болур. Иччангаш АКШ-тын болушун Азияда эвдөлчө-лдериниң «камгалалын хандылары-на» үндүрүп берип турары 750 мил-лион доллар болза, эквивалент тала-зы-биле АКШ-тын бодуңуң шериг ажылдакчыларын ажаап-тежеринге үндүрүп турары 10 миллард дол-ларга дөңсөөр-дир. Оон АКШ-на ажыктын чугалап турганынын-даа хөрөк чөй!

Пентагон бодуңа тааркыр өзү-чурумнарын Муруну Корейде ол чедип чыл шитинде тургузуп түзүп кел-ген. КНО-нун, тодогалаарга, аме-риканын алдан мун солдаттарын бөдүлөгөдөлгөри чонун шимчөөш-кенин уугу, ракета-ароуду дайын-ны чорудурунда аязок шылаарын өрөңдүп турар. Америк чылдарга камгалалды алгаш, Муруну Корейдин саттынычты чыгырычылары чоңга

Ат салыры үргүлчүлөп турар

Агаарга, космос делегеминге болгаш суг адаанга яролул чепектин шенелдерин ылырын хоругдар дугайында Керээге ат салыры Москвага үргүлчүлөп.

Керээге ат салганнар болза: Малай Федерациянын төлөөлтиргени-биле Канаданын ССР-де элчини А. К. Смит.

Парагвайнын төлөөлтиргени-биле Бразилиянын Маттышкан Штаттарынын Республикасынын ССР-де элчини Васко Т. Л. Да Нунья.

Август 21-ге чедир Москвага Керээге 60 чурттарнын төлөөлтиргени кижилери боттарынын аттарын салган. Ычангаш Москвага Керээге ат салган курунелерини нинти саны Керээниң аге-банында киржинчилерин — ССР-ни, АНШ-ты болгаш Великобританияны кириштир алырга, 63 болуп турар.

Бүгү-ниити тайбыңче орук

КАИР. (СЭТА). Август 20-де Азиянын болгаш Африканын улустарынын эл-сеткил маттыштырлыганын организациязынын доктаамал секретариаты агаарга, космоска болгаш суг адаанга яролул чепектин шенелдерин хоруг дугайында Москва Керээниң дугайында айтырыгны бодунун ээлчеглиг хуралына чугааланып көргөн. Доктаамал секретариат бүгү-ниити тайбыңче орукка бурунгаар чугула базым кылдыр көрүп, Москва Керээниң деткири деп саналаан.

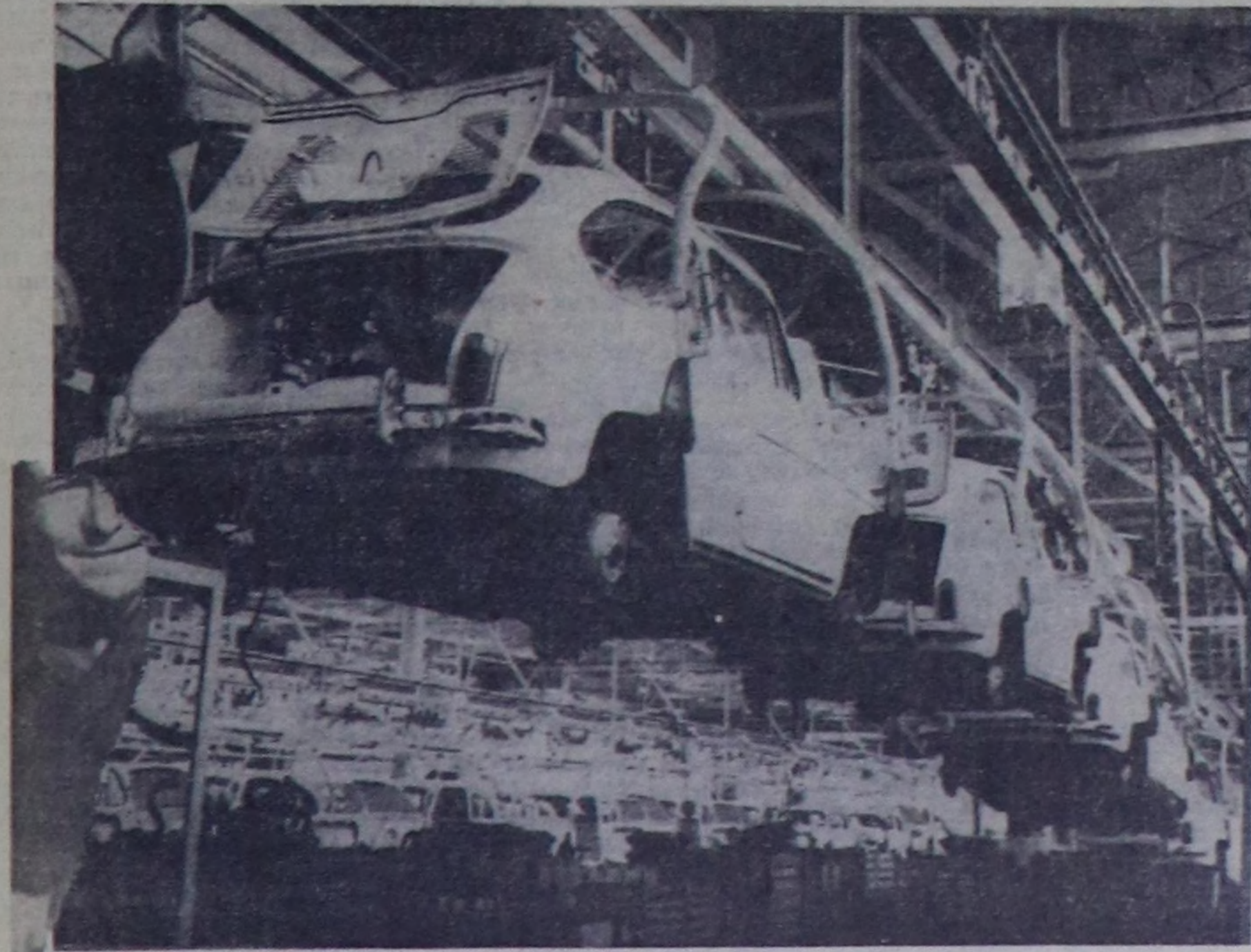
Угаазылалдыг, шын тайылбырлаашкын

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Яролул чепекти хоругдарынын болгаш бүгү делегейе тайылбыр даш демселдиң айтырыгына ССР-ниң төдөгай туружу Совет чазактың Мелегеленде база катал билдингир-биле тайылбырлаашкын, Совет Эвилелиниң коммунисттерин пролетаржи интернационализмге шыңчыма болгаш делегейиң коммунист шим-чезкиниң чалгыс яның дугайында оларын сатып салымчыны база катал балдыктанган деп, сурагым моога чогаалдым. Л. Туваз СЭТА-ның корреспонденти-биле бес-седизинга чугаалаан.

Кыдат таалаан бак сөгөл, дорамчылан турза-даа, Совет чазак яролул дайынның улустарга айымалдыын, олум таварыштыр чепекти хоругдарының эргежок чугулазын база катал бижыг турушту-биле тайылбырлап турар-дыр деп, чогаалдым он-заалап демделгем. Акы-дуңма улустуң салым-чолун ханым-биле сонуурап турар чүге шын сеткилди өйүңү шак мичаар кылган болу. Совет чазактың мелегелен совет өйүңктерин кыдат улуска хамаарылганын база катал көргүзүп турар-дыр.

Чериди, агаарнын хоралаанырны чок кылган болгаш делегейиң дүшкүрүгү юруун чавыралдырарынын оруунче толдарай базымы кылган август 5-тиң төмүдүгү хуңиче чериниң бүгү кижилери өөрүшкү-биле байыр чедирин турар деп, Туваз чугаалаан.

Кыдат удурутчулар боттарынын бодун өйүңктериниң сестерин билип алтар болгаш депшигелги исаалдар даш демселдиң орунуга катал келер дээрине иделгелин Туваз түң-нелинде илереткен.

Югославиянын Социалисттик Федеративтик Республикасы. Беградтан ырак эвсте Крагуевац «Црвена Застава» («Кызыл туук») деп эң улуг автомобиль заводу туруп турар. Заводтук күчүзү чымда 40.000 чымда болгаш чүк машиналарын бодунун үндүр. Даразымда

Чымдарда ол завод чымда 100.000 чедир машиналарын үндүрүп апар. ЧУРУКТА: «Црвена Застава» заводтук өлтеге исе-гинде. ТАНОУ-СЭТА-ның фотоу.

Акы-дуңма социалисттик чурттарда Харылзаалар болгаш ужуражышкынар дээш

Прагага парлагла конференциясы

ПРАГА. СЭТА-ның корреспонденти И. Масленниковтук дамчыды турары болза: Идролук шенелдерин чамдык-кезиктеп хоруг дугайында Москва Керээниң совет космонавтар байыр чедирин турар дээрин ССР-ниң ужудукчу-космонавты Валентина Терешкова Прагага болгаш парлагла конференцияныга мелегелен. Оң чугааланы: бо Керээни чарганы—бистик партиязын болгаш Совет чазактын тайбынга ылакшыдыг левинч политикамын улуг тийделген болур. Керээни чарган чорук, тайбың соругдар-биле космосту шинчилерин эң калбай хемчээлдерге чоругдар аргашы бээр дээрине чигинмей барып болур.

Валентина Терешкова биле генерал-лейтенант И. П. Каманин чехословак болгаш даштыкы корреспонденттерин салган хой санын айтырыгыларга харым-зааннар.

Космосту шинчилээр талазы-биле совет-америк кады ажылдажылганын перспективаларыга хамаарыштыр В. Терешкованың мелегелени совет эртемендер болгаш космонавтар бүтү делегейиң эртемендери-биле, оң иштинде америк эртемендер-биле сырый кады ажылдажылга дээш кезеде туржуп келген.

Космоска бодунун ужудушкунунун белеткелинге болгаш ону боттандырганыга хамаарышкан айтырыгларга ол база харылдап, Чехословакияга бодунун ашчорунун дугайында болгалдары чугаалап берген.

Генерал-лейтенант И. П. Каманинниң айтырыгыларга харымлашкан, демделгени болза, космоска совет шинчилелдер тайбың соругдарыны барымдаалар турар. Совет эртемендер болгаш космонавтар бо шинчилелдер бүтү кижиле төрелеткенге ажыктыг чүгүдери берген турар дээш бүтү-ле чүвени кылган турар.

Улетпүрде, көдээ ажил-агыйда чаа чүүлдер

ДЕЛЕГЕИНИҢ МАШИНА ТУДУУШКУНУҢ КӨРҮЛДЕЗИ Чехословак машина тудуушкунунун хоройын — Брно улуг болуушкунун бодунунда. Улаас маназ, эң-не чарга морав хемер Сваткович болгаш Сивананың эртеринге ком-мерсанттар болгаш туристер, машина тудуушкунун техникамын эң шылааргай кижилери база тускай эртемендер инженерлер чыгып кээрлер.

Чыгып кээрлар аларга, ол болза, чүңдү-да мурунда, делегейиң машина тудуушкунун челишикиненинини көрүлдези болур. Ярмаарга киржире-биле он-он чурттар, бүгү делегейге билдингир 500 ажыг фир-малар келер. Аңа машина бодурулу-биле бедек көрүлдези чурттар киржир. Даштыкы делегейлерин улуг сонуурадалык билгеш, ярмаар-иниң болгалар чери даштыкы фир-маларың сонуурадалык болдунар-ла ар-га-биле хандыбары даш бүгү чур-дери кылган. Ыччалаш-лаа кустук шолдун челишиг турары-биле чам-дык фирмалар киришпейн баар ужу-рга таварып.

Машина тудуушкун техникамын көрүлдезиниң чери кылдыр Брнону ниятл алгын таварыла эвес. Соци-алисттик Чехословакиянын дарганы болгаш чурттуң моон ийагы индуст-риализмге көрүлдезиниң кол баал-занын бирээни бо хорой Топ Европаның эң улуг бодурулгелер болгаш культуруг төөтериниң бирээниге санаткыны турар.

Моон чурттуң бүгү-ле бодунарын болгаш делегейиң коммунист шим-чезкиниң чалгыс яның дугайында оларын сатып салымчыны база катал балдыктанган деп, сурагым моога чогаалдым. Л. Туваз СЭТА-ның корреспонденти-биле бес-седизинга чугаалаан.

1963 чылдың ярмаарканын эң улуг экспонаты оң тургузула кыл-дырлар болур. Чехословакиянын иштани салгы каттыжышкынын көрүлдези чеди муң ажыг экспонат-тарынын делген салыр билдингир, оларын 400-үз машина тудууш-кун бодурулгелерин сөөлү кылган чаа чүүлдер болур. Ол экспонаттар болза, чүге Чехословакияның ма-шина тудуушкунун көрүлдезинде ор-балажышкыны эвес, харин чурт-туң аар улестурунун даштыкыже садылгаар аргалыг херечелен турар. Машина тудуушкун кылгыларын болгаш оларын даштыкыже садыл-галарының хемчээли Чехословакияга сөөлү чымдарда каш катал өскен. Эртемен 6 чымдарда оң даштыкы салгы саарымыз барык-ла үш ка-гал, а машина тудуушкун кылгыла-рын садылган үндүрери чеди ажыг катал өскен. Эртемен чыдын машина-лар болгаш бодурулгелер дилгелен чехословак экспорттук барык-ла чар-тын болган.

Социалисттик Чехословакия машина тудуушкун кылгыларын 10 эң улуг бүгү-делегей даштыкы садылгажыл-ганын санынга хамааржыр, металл

кезер станоктары база дарганалга-пресс дервалгелерин, дизелдерин бол-гаш дугулул тракторларын, элект-ростатарын болгаш аргыг ма-шиналарын даштыкыже садылган үн-дүрери-биле делегейде бирги черле-рин бирээни ээлеп турар. Сөөлү чымдарда яны буру чурттарже 500 ажыг бодурулгелерин чүгү буру хемилерин чорудуп, Чехословакия бодун-бодун заводтарының комплек-сиз дервалгелерин берикчи болуп бодурулган. Азияны, Африканың болгаш Латин Американың чуртга-ларына 200 хире заводтары чоруткан.

Брнога болур амгы ярмаарканын көрүкчүлери чехословак машина ту-дууну кандыг-калдыг чаа чүүлдерин көөрлер.

«Мотоков» деп даштыкы салгы каттыжышкынының кол директору Ярослав Прохозка — бисте чаа чүүл-дер хой — деп чугаалаан. Чыгып кээрлар аларга, бо каттыжышкын бүгү Брно көрүлдезиниң эң-не улуг болур. Амгы, бешке көрүлдезе, ол барык-ла муң хире экспонаттары депкен салыр.

«Шкода», «Прага», «Татра» бол-гаш «Яна» деп маркаларың машина-лар, автомобильдер, мотоциклдер, мотороллерлер делегейиң бүгү чур-тарында билдингир Бодунун шынарын-ниң талазы-биле делегейде эң жи бооп турар ийн каш мотоциклдер. «Мотоков» экспонаттарынын арзында бар. Мотоцикл «Яна-250 куб. см» автоматтыг муфт тудушту-рула-биле деритинген, делегейде ин-дык дервалгелер өске чалгыс-лаа ма-шинада чок. «43-250 куб. см» марка-лык мотоцикл — моторостарга тус-кай ажылдаттынар спорт машиназы. Иң кол аргык ажыктын болза, ол бедик күчүлү болгаш биче дендиле.

Улуг тускай делегейде турар чүк чүдүр болгаш тускай автомобиль-дерден дүрген чоруп, шала ойтгар, эки олуттуг, автомобиль-самосазл «Шкода», автомобиль-самосазл «Прага», он тоняны автомобиль-соолук-чу база ону сонуурадалы болдуруп турар.

Бо машиналар бүгү-делегей рыно-гунга улуг херекелден болуру чуга-лаан. Ярослав Прохозка чугаалаан.

«Мотоков» Брнода ярмаарка кирип турар 14 чехословак иштани салгы каттыжышкынын бирээни бодунун. Эске каттыжышкынын, бүгү электростанциялар, дизель-электри агрегаттары, металл кезер станок-тары болгаш хой санын техниканы каттыштырышкан, ийн буру боду-рулгелер делегейлерин кирип делгээр-лер. Чалгыс өсө-биле чугаалаарга, социалисттик Чехословакияның ма-шина тудуушкун хөгжүлдезинде чедип ал-ган челишиктерин чон сонуурап көөр.

Машина тудуунун хөгжүлдезинге улуг кичинегели салып турар ССР, Польша, Румыния болгаш өске-даа социалисттик чурттар Брнога хой санын солун чаа-чаа чүүлдерин көр-

Электротракторну чогаалдып кылган Механизациянын болгаш көдээ ажил-агыйның электрофикациязының София институтунда болгаш электротракторну чогаалдып кылган. Улуг эвес хемчээлди ол машинада (кал-баа 60 см база узуну 135 см) хө-делеринчи кылдыр 6,5 аът күштүг электромоторну ажылгап турар. Ам дээрине эвсте бүгү ажылды хол-биле кылган турар, ийн чериниң үнүштери тускай чымыг оран-бажың-биле өстү-рүп турар черлерде чаа электротрактор калбак херекелди тывар. Электромоторну иштани кызышкы-нының хөдөндүрүшкү-биле сонуу-рунун дүрүлгелерин институтка кылган, ылдыг соругдарың ачылды-да, биче габаритин трактор винорат тарыч черлерин механизастап ажылдап кылгырыга база ажылга-тынып болур.

Болгар виноградтың чаа сорту Болгар виноград делегейиң хой-хөй чурттарына сурагаш, оң эк-спорттун талазы-биле Болгария Италияны соода ийни чери ээлеп турар.

Виноградтың чаа-чаа үнелиг сор-тары тывар талазы-биле болгар се-лекционерлер улуг эртеменчилел ажылдарын чорудуп туралар. Ви-ноград ажылынын болгаш арага кыл-гырың Илвесен хоорайда эртемен-чилад институтунга чоктаа чаа эртемен ажылдакчы Йордан Иванов дүрген бижар «Юбилей» деп болгар виноградтың чаа сорту өстүрүп тур-гускан. Ол чаа сорт көчүгү жи амдан шынарлыг болгаш чаагай өсүп үнер. Бодунун даштыкы хемери база шы-нарлы-биле ук сорт «Болгар» деп ви-ноград-биле демелгелен турар.

КЛАРА ОРЛОВА, СЭТА-ның корреспонденти.

Воланың эртеринден келгем, «Найрал» деп нефть дамчыдылганын орун беш муң ажеки километр шолдул чоруткам. Белорусиянын делегациясы ол нефть дамчыдылганын адырарын бээр. Оң соңу адыры-биле Воланың нефтин Польшага чедер бээр. Нефтин Венгрияны болгаш Чехословакияны хилла заводтарына берип турар оң муңчу адырарын чамдык ажылдап кирип турар. Умча-Мозыр участогуна нефть дамчыдылганын тудуушкунун бо чуртка көрүскен. Эптежилер Н. К. Фролов (солгай талында) биле Я. А. Кабанов хоолаларның урудурушкунун кылган туралар. Фото И. Генкшин, СЭТА-ның фотохроникасы.

СИРИЯНЫҢ НЕГЕЛДЕЗИ

ДАМСК. (СЭТА). Сирий-израиль кызыгаарга август 20-ге болган өчкү-чөгү-биле халаштыр, премия-ер-министр Битар «Израиль агрес-сияны дугайында» айтырым чугаалажып көрү-биле Апыл чок чоруткан.

Сирий-израиль кызыгаарда байдал

ДАМСК. (СЭТА). Шерик коман-далыкың тускай талыкчының мелегелен Дамаскынын радиоу-медеткин. Составында 15 берен-тер транспорттарды израиль шерик-лер август 20-де хундуг кызыгаар-нын чогууда Дардара районога ту-рар сирий танылган шериктери бо-лаан дээрин ол мелегелен чугаалап турар. Сирий тала болажыкчы-биле харылдаш. Болажыкчы 2 шак 15 ми-нута дургузунда үргүлчүлөп.

«Ол-ла хун кезе» Израильдин «Мираж» хевирин дорт хымкык само-леттары муруну кызыгырың райо-нуң, Сирияны агаар * делегейиң шүрүгү кирип кээрге, оларын сөөлү хымкык самолеттар атылган. Сирий команддалыкың талыкчынының адырарың-биле алырга, каш мину-та, дарда үргүлчүлөп агаар тулушкуну-нунга бир израиль самолетт узуу-биле бердингир болгаш Израильдин деми-краттерге, кызыгаардан 4 километр урак турар Мисада районога чур-уду дүшкөн.

ЛОНДОН. (СЭТА). «Ортаакы Чоон чүк тайбыңгы израиль тол-дарың аймак дугайында» нотаны Ай-мыл чок чорук Човуелениң кежи-гунеринге таралды бээр деп ай-тышкыны КНО-да бодунуң док-таамал талыкчының Сирия берген дээрин Рейтер агенттели дында-дып турар. Ол дугайында шиптири-несөөлүстүг командалыкың маши-на көрүлгелерин ол-ла дүне болган онза хуралыга тулузун алган.

Судтарынын орнунга шаңнал

БОНИ. СЭТА-ның корреспонденти Ю. Борисовтук дамчыды турары болза:

Барымын-герман президент Либке будесверин генералдары Адольф Хойзингерге болгаш Ганс Шпейдель-ге улуг шаңналарын тыгаскан. Ам Адольф Хойзингер НАТО-нун Вашингтондо доктаамал комитетинин дар-газында, Ганс Шпейдель НАТО-нун Европаның төп зоназында каттышкан кургак чер шериктериниң коман-далыкынын албанчыла олуруп ту-рарлар. Ол генералдары «Ачы-ха-вылазы дээш» деп улуг өрлөнер-биле шаңнап, Хойзингерге ордени канцлер Аденаур болду, Шпейдель-ге — ГФР-ниң президентин Либке тыгаскан.

Гитлержи генералдар чоран Хой-зингер биле Шпейдель олар нацисти Германияга бодунун үезинде улуг албан-дужаалдарга олурганнар. Кемин гитлержи агрессияны белетке-ринге болгаш ону өскүдүп үндүре-ринге олар база-ла кол ролду ой-наанын документ-биле илередиң док-тааткан. Чогу-на харын оң ужу-руга дайынның аар кеминг үлдү-лдерини кылганы дээш Хойзин-герин болгаш Шпейдельди бурузда-кан турган. Илгил болза-да оларны сулда киреринин орунта, харын ГФР-ниң чазала будесверде улуг ал-бан-дужаалдарже дептинген. — Ам Хойзингерин болгаш Шпейдельди «Ачы-хавылазы» дээш өрлөнер-биле шаңнап үе келген деп Боннда санап турары ол кандыг ачы-хава-ла дээш шаңнал турары? — деп ай-тырыгын салыр алар.

ТӨЛӨП ЧОК АДАЛАР

Барымын-Хемчик районун Баргы көдө Советинде хамааты Васкай Бавуевич Очак-Кара 1957 чылда бодунун калайы Кара-Сал Демү-ровид Долзаттан чарылган. 3 каш уруун неэинге каган турган.

Мурундагы Бай-Тайга районун улус суду ол неини кирген хому-дамын көргөн. 3 уругун азыралын Очак-Карадан төлөттүрерин 1958 чылда шиптиррин болза-да, уруг-лар азыралын акшалын ук ийе ам-га чедир чагыс-лаа катал алган.

Харылакчы Очак-Кара «Малчын» колхозтун колхозчуу болгаш үргү-чү аңа ажылдап келген. Кара-Сал Долзат уругдар азыралын акшалын төлөттүрер дугайында билдингирши-каны кирерге, колхозтун улуг бух-галтери Хертек Елдан — Очак-Кара-нын алды акшалы чок-тур, салыр оон чүзүн тырттып бээр бээр — деп, эреңгей-биле харылдап каап. А шы-нында, ол — бухгалтер Очак-Кара-нын өч чок өндү, мичангаш уруг-лар азыралы чугаа оон ужуруда төлөттинмейн келген.

Барымын-Хемчик районун улус судунун күүсөкчииниң талыкчыны харылакчыны камгалакчыны эреңгей тайылбырына доктаавын, судтун шиптирин хамык чокка бот-тандырып чегерин эрге-ажыкты-ры шыгыны негеш турар.

Бо-ла көдө Советте хамаатылар Саая Дамба Кара-олович 1957 чыл-да 3 каш уруун, Иргит Халзан Ус-пунович 1960 чылда 2 каш уруун каттарган. Ол уругларын неелери ажи-төдүн боттарынын кара-кужу-биле азырап доруктуруп чоруттар. Саая Дамба дээр «Малчын» колхоз-тун дарганы Саая Шидырамын кады төрөн думазы, ол ам колхозтун чыгышын катарып турар, а думжа-зынны катгарып чаш уругларын дугайында колхоз дарганын сатып човоайын турары база-ла адалгын. — Ол уругларын неэинге кандыг-бир таарымчалыг ажылды хандыра ака-дир ийин — динген, колхозчуларың көргөгү чугаалары хаая эвес дил-палыр аларган.

Саая Дамба биле Иргит Халзан олар каапкан кадылары-биле безин чазалда чара бадыллашпааннар. Бо шиптиррин өт-бүдөрүнүн чие бу-руткелди Баргы көдө Советинин улускумо чук бүрүде-ле кантар демделген турар ирги? Хой-пигиниң шүгүмүнда ажылдап чоруту эр кижилер боттарынын чаш ажи-төдүн хой чыл дургузуна тайгарга чокка каг-ган чорукту ол көдө Совет кантар көрүп турар ирги?

И. МИХАЙЛОВ.

ЧАЗАЛГА

Август 23-те үнген Шымда Со-вет чазактың Мелегелениң узаныч-зын парлаан 3-үк арнын ийги колхозказын азданан өрү ийги

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУҢ байдалы

Богуң республикага бүрген, азиян каап турар хун болур. Республиканың чамдык черлеринге кезек чаши-кынар болулар. Динмирзакши-пер болуп магат чок. Кыдала чашкы болбас. Хат ой-таанда, барымын чүк улаанышкыны. Агаар-ной температурасы республикага хундус—20—25, а Кызыл—23—25 градус чылгы.

Редакторун ораалчымы А. Ч. КЫЗЫЛ-ОЛ

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«НАЙРАЛ»: «Уруглар программалар 10, «Чокшулашпас» (2-ти серия) 12, 1.40, 3.20, 5, 6.40, 8.20, 10 шактарда.

«КАЛ-ХЕМ»: Уруглар программалар 10, «Сөлдөттөр» 11.15, 1.15, «Өнүкүмүстөр» 3.15, 5.15, 9.15 шактарда.

«НИСЕЙ»: «Үш мушкетер» (1-ти серия) 2.30, 6.30, «Үш мушкетер» (2-ти серия) 4.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бир эвес эми кыйгырыпса» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРА: «Силерге бижир мен» 5, 7, 9 шактарда.

Ижин-шөйүндүнүң халдавырың аарыгылары

Ижин-шөйүндүнүң эң-не ипперзечел халдавырың аарыгылары болза: ижин тифи, дизентерия болгаш уругларын кыжык аарым болур. Ижин-шөйүндү аарыгылар малайгы ийн харга чедир уругларга айма амылган. Халдавырың ижин-шөйүндү аарыгынын микро-боттары болза, кижиниң организмине чүге азы дамчышты, хир-лиг аш-чемден азы судтан тырып, Ижин-шөйүндүнүң халдавырың аарыгынын микроботтары аарыг кижиниң албанына, а брошно-тифозтуглар сиктире туруп турар.

Шөйүндү микроботы кире берген ижер суг болза, ижин-шөйүндү аарыгынын иппердериңиң база-ла бир чыдаганы болур. Ижин тифинден болгаш дизентериядан аарып эртең кижилер эттинге-иниң сөөлүнде-лаа долагарып туруп турарларга мырындай-ла айыл-ды эвес деп болбас. Чамдык кижилер ижин тифиниң азы дизенте-рияның микроботарын үр үе иштинде таралды болур. Ындык кижилерин башкалар дамчыкчылары деп ааар. Бир эвес гигиена-чы чурумун ол сатымса болза, долганар турар кижилерге халдавыр-лыг аарыгын белең таралды болур.

Халдавырың ижин-шөйүндү аарыгынын таратпас дээш баш бурунгаар чорудар хемчегер болза, аарыг кижини дүрген-не эвиле-геринге чыттырар болгаш оң чурттан турган оран-бажыңды де-зинфекцияны чорудары чугула.

Медицина дузаалачымы чогуру өйүде көрүстүнген турар болза, аарыгын таралдыкчыларын тыптырып баш бурунгаар бо-дурбас. Ычангаш азуун, куду олуртуп, азы аарып турган усае эч-кын доп-дордан чалап келдирер херек. Ижин тифин болгаш дизен-терияны хирдин холдарын аарык дээр. Ычангаш хамчыктың му-рунда холдарын үргүчү арыг-шер болдулар дээш кичинегей са-ыр. Чемениренин мурунда болгаш албаанар-бажыңга баргамы-нын сөөлүнде холдарларын үргүчү савад-биле чунар.

Аш-чеминиң артын стоу кырыңа артырбаар, эскерткиң бүгү-ле чүдүр-биле чок кылмар. Чиг суг болгаш хаймыдырбан суг ише-дер. Ногааларны, каттары болгаш чемистерин хаймыдырбан суг-биле чуп арылаш чинер. Чуртталга бажымыңды, кажа-хериниң болгаш нинти ажылга чериниң арыг шевирин сактыр. Ижин тифинге болгаш дизентерияга уаур камгалаттырарың тарымчы-мын кылмар.

Ижин тифи-биле болгаш дизентерия-биле демселдиң чурумун сагымшаан, силер болза, бот-боттарыңарын, уругдарыңарын болгаш долганар турар кижилерин ол айымдыг аарыгылардан камгалаар ужурун силер. РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫҢЫ.